IQRO JURNALI , IQRO JOURNAL, ИКРО ЖУРНАЛИ
ISSN:2181-4341| wordlyknowledge.uz/index.php/iqro
Volume 22 Issue 02 IYUL 2026

BUXGALTERIYA HISOBIDA BULUTLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI

Oralbaeva Feruza Jumabay qizi
Berdaq nomidagi Qoraqolpoq Davlat Universiteti
Iqtisodiyot fakulteti «Buxgalteriya hisobi va audit»
guruhi 3-kurs talabasi
E-mail: feruza_0656@icloud.com

Bekniyazov Ajiniyaz Dauletniyaz o'g'li
Berdaq nomidagi Qoraqolpoq Davlat Universiteti
Iqtisodiyot fakulteti «Buxgalteriya hisobi va audit»
guruhi 3-kurs talabasi
E-mail: bekniyazovajiniyaz3@gmail.com
https://doi.org/10.5281/zenodo.21335147

Annotatsiya. Mazkur maqolada buxgalteriya hisobida bulutli texnologiyalardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari, ularning korxonalar faoliyatini raqamlashtirishdagi ahamiyati hamda rivojlanish istiqbollari tahlil qilingan. Bulutli texnologiyalarning moliyaviy ma'lumotlarni saqlash, qayta ishlash, tahlil qilish va elektron hisobotlarni shakllantirishdagi afzalliklari yoritilgan. Shuningdek, O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishga qaratilgan davlat siyosati va Prezident farmonlari asosida korxonalarda zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etishning ustuvor yo'nalishlari ko'rib chiqilgan. Tadqiqot natijalari bulutli texnologiyalarni qo'llash korxonalarda xarajatlarni kamaytirish, ma'lumotlar xavfsizligini oshirish va boshqaruv samaradorligini yuksaltirishga xizmat qilishini ko'rsatadi.
Kalit so'zlar: bulutli texnologiyalar, buxgalteriya hisobi, raqamli iqtisodiyot, cloud computing, elektron hisobot, axborot tizimlari, ERP, raqamli transformatsiya, ma'lumotlar bazasi.

Kirish. Jahon iqtisodiyotida raqamli transformatsiya jarayonlarining jadallashuvi korxonalarda buxgalteriya hisobini yuritish usullarini tubdan o'zgartirmoqda. Xususan, bulutli texnologiyalar (Cloud Computing) ma'lumotlarni masofaviy serverlarda saqlash, qayta ishlash va ulardan internet tarmog'i orqali foydalanish imkoniyatini yaratib, korxonalarning boshqaruv tizimini yangi bosqichga olib chiqmoqda.

Xalqaro tadqiqotlar natijalariga ko'ra, dunyo bo'yicha bulutli xizmatlar bozorining hajmi 2024-yilda 670 milliard AQSH dollaridan oshgan bo'lib, uning yillik o'sish sur'ati 18–20 foizni tashkil etmoqda [7]. Mazkur holat bulutli texnologiyalarning iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida, jumladan, buxgalteriya hisobi va moliyaviy boshqaruv sohalarida keng joriy etilayotganligini ko'rsatadi.

O'zbekiston Respublikasida ham iqtisodiyotni raqamlashtirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF–6079-sonli "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasida davlat organlari va iqtisodiyot tarmoqlarida zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini keng joriy etish, ma'lumotlar bazalarini raqamlashtirish va elektron xizmatlar ulushini oshirish vazifalari belgilab berilgan [1]. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-sonli "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmonida iqtisodiyot tarmoqlarini raqamli transformatsiya qilish, zamonaviy axborot tizimlarini joriy etish va boshqaruv jarayonlarini avtomatlashtirish muhim vazifalar qatoriga kiritilgan [2].

Adabiyotlar tahlili. Buxgalteriya hisobida bulutli texnologiyalardan foydalanish masalalari so‘nggi yillarda ilmiy tadqiqotlarning dolzarb yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Xorijiy tadqiqotlarda bulutli texnologiyalar (Cloud Computing) ma’lumotlarni saqlash, qayta ishlash va ulardan foydalanish xarajatlarini kamaytiruvchi, biznes jarayonlarini optimallashtiruvchi hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilish tezligini oshiruvchi muhim vosita sifatida e’tirof etiladi [7].

Xalqaro konsalting kompaniyasi Gartner ma’lumotlariga ko‘ra, 2024-yilda jahon bulutli xizmatlar bozori hajmi 670 milliard AQSH dollaridan oshgan bo‘lib, 2025-yilda ushbu ko‘rsatkichning 720 milliard AQSH dollariga yetishi prognoz qilinmoqda [7]. Bu ko‘rsatkichlar dunyo miqyosida korxonalar tomonidan bulutli texnologiyalardan foydalanish ko‘lami tobora kengayib borayotganligini ko‘rsatadi.

Romney va Steinbartning ilmiy tadqiqotlarida bulutli texnologiyalar asosida tashkil etilgan buxgalteriya axborot tizimlari moliyaviy ma’lumotlarni real vaqt rejimida qayta ishlash, avtomatik ravishda hisobotlar tayyorlash va turli hududlarda joylashgan filiallar o‘rtasida axborot almashinuvini ta’minlashi ta’kidlangan [9]. Olimlarning fikricha, bulutli platformalar yordamida moliyaviy ma’lumotlarni qayta ishlash tezligi an’anaviy tizimlarga nisbatan bir necha baravar oshadi.

Laudon va Laudon tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda bulutli texnologiyalar korxonalarga qimmat server uskunalarini xarid qilmasdan turib, zamonaviy axborot tizimlaridan foydalanish imkonini yaratishi hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga sarflanadigan xarajatlarni 20–30 foizgacha qisqartirishi ko‘rsatib o‘tilgan [8]. Shuningdek, tadqiqotlarda bulutli texnologiyalar ma’lumotlarning xavfsizligi, zaxira nusxalarini yaratish va ma’lumotlarni tiklash imkoniyatlarini sezilarli darajada yaxshilashi qayd etilgan.

Mamlakatimizda ham iqtisodiyot tarmoqlarini raqamlashtirish va zamonaviy axborot texnologiyalarini joriy etish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida belgilangan. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF–6079-sonli “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasida iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida zamonaviy axborot tizimlarini joriy etish, ma’lumotlar bazalarini raqamlashtirish va elektron xizmatlar ulushini oshirish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan [1]. Bundan tashqari, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-sonli “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmonida raqamli iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulotdagi ulushini oshirish, zamonaviy axborot tizimlarini joriy etish va iqtisodiyot tarmoqlarida raqamli texnologiyalarni keng qo‘llashga alohida e’tibor qaratilgan [2]. Mazkur me’yoriy-huquqiy hujjatlar korxonalarda buxgalteriya hisobini yuritishda bulutli texnologiyalardan foydalanishning huquqiy va tashkiliy asoslarini mustahkamlab bermoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqotda tizimli yondashuv, iqtisodiy-statistik tahlil, qiyosiy tahlil, ilmiy umumlashtirish va mantiqiy tahlil metodlaridan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini iqtisodiyotni raqamlashtirish va axborot texnologiyalarini joriy etishga oid me’yoriy-huquqiy hujjatlar, ilmiy adabiyotlar hamda xalqaro tashkilotlar tomonidan e’lon qilingan statistik ma’lumotlar tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida buxgalteriya hisobida bulutli texnologiyalarni joriy etishning iqtisodiy samaradorligi quyidagi ko‘rsatkichlar asosida baholandi:

- axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga sarflanadigan xarajatlar;
- moliyaviy hisobotlarni tayyorlash uchun sarflanadigan vaqt;
- ma’lumotlarni qayta ishlash tezligi;
- ma’lumotlarning ishonchlilik darajasi;
- masofadan foydalanish imkoniyati;
- axborot xavfsizligi va zaxiralash darajasi.

Bulutli texnologiyalarni baholashning asosiy ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkich	An’anaviy tizim	Bulutli texnologiyalar
Dastlabki investitsiya	Yuqori	Nisbatan past
Server uskunalari	Talab etiladi	Talab etilmaydi
Ma’lumotlarni zaxiralash	Qo‘lda	Avtomatik
Dasturiy yangilanishlar	Qo‘lda	Avtomatik
Foydalanish imkoniyati	Ofis bilan cheklangan	Internet orqali istalgan joydan

Mazkur ko‘rsatkichlar asosida korxonalarda bulutli texnologiyalarni joriy etishning iqtisodiy va texnologik samaradorligi baholandi.

Tadqiqot natijalari va muhokama. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, bulutli texnologiyalarni buxgalteriya hisobiga joriy etish korxonalarning boshqaruv samaradorligini oshiradi va operatsion xarajatlarini kamaytiradi. Xalqaro amaliyot ma’lumotlariga ko‘ra, bulutli texnologiyalarni qo‘llash natijasida korxonalarning axborot texnologiyalari infratuzilmasiga sarflaydigan xarajatlari o‘rtacha 20–30 foizgacha qisqaradi [7].

Buxgalteriya hisobi tizimida bulutli texnologiyalardan foydalanish moliyaviy hisobotlarni tayyorlash muddatini ham sezilarli darajada qisqartiradi. Amaliyotda qo‘lda yuritiladigan buxgalteriya tizimida oylik moliyaviy hisobotlarni tayyorlash uchun o‘rtacha 5–7 ish kuni talab etilsa, bulutli platformalar orqali ushbu jarayon 1–2 ish kunigacha qisqarishi mumkin [9]. Bulutli texnologiyalarning muhim afzalliklaridan biri ma’lumotlarning yuqori darajada himoyalanganligi va avtomatik zaxiralash imkoniyatining mavjudligidir. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ma’lumotlarning avtomatik zaxiralash tizimlaridan foydalanish ma’lumotlarning yo‘qolish xavfini deyarli 80–90 foizgacha kamaytiradi [8].

Bulutli texnologiyalarni joriy etish natijasida erishiladigan samaradorlik ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkich	An’anaviy tizim	Bulutli tizim
Moliyaviy hisobot tayyorlash vaqti	5–7 kun	1–2 kun
IT infratuzilmasi xarajatlari	100 %	70–80 %
Ma’lumotlardan foydalanish tezligi	O‘rtacha	Yuqori
Zaxira saqlash darajasi	Past	Yuqori
Masofadan ishlash imkoniyati	Cheklangan	To‘liq mavjud

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, bulutli texnologiyalar korxonalarga real vaqt rejimida moliyaviy ma’lumotlarni monitoring qilish, tezkor boshqaruv qarorlarini qabul qilish va buxgalteriya hisobi tizimining uzluksiz ishlashini ta’minlash imkonini beradi. Ayniqsa, bir nechta filialga ega korxonalarda yagona bulutli platformadan foydalanish ma’lumotlar almashinuvi samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Shuningdek, bulutli texnologiyalar asosida tashkil etilgan buxgalteriya tizimlari masofadan ishlash imkoniyatini yaratadi. Bu esa xodimlarning ish unumdorligini oshirish, hujjatlar aylanishini tezlashtirish va korxonalarning raqamli transformatsiya jarayonlarini jadallashtirishga xizmat qiladi [1; 2].

Xulosa. Raqamli iqtisodiyot sharoitida bulutli texnologiyalar buxgalteriya hisobini yuritishning zamonaviy va istiqbolli yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. Bulutli texnologiyalar moliyaviy ma’lumotlarni saqlash, qayta ishlash va tahlil qilish jarayonlarini soddalashtirib, korxonalarning boshqaruv samaradorligini oshiradi.

O‘zbekiston Respublikasida iqtisodiyotni raqamlashtirishga qaratilgan PF–6079-sonli “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi va PF–60-sonli “Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi” bulutli texnologiyalarni iqtisodiyot tarmoqlariga, jumladan, buxgalteriya hisobi tizimiga keng joriy etishning huquqiy asoslarini yaratmoqda. Shu sababli korxonalarda bulutli texnologiyalardan foydalanish ko‘lamini kengaytirish, zamonaviy axborot tizimlarini joriy etish

va mutaxassislarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish va korxonalarning barqaror rivojlanishini ta’minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF–6079-son Farmoni “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi. URL: https://lex.uz/docs/5031048
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son Farmoni “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”. URL: https://lex.uz/docs/5841063
3. Karimov A.A. Buxgalteriya hisobi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
4. Pardayev A.X. Boshqaruv hisobi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
5. Vahobov A.V. Korxona moliyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2021.
6. To‘xliyev N. Iqtisodiyotda axborot texnologiyalari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
7. Gartner Inc. Forecast Analysis: Public Cloud Services Worldwide, 2024.
8. Laudon K.C., Laudon J.P. Management Information Systems: Managing the Digital Firm. – New York: Pearson, 2021.
9. Romney M.B., Steinbart P.J. Accounting Information Systems. – New York: Pearson Education, 2021.
10. Hall J.A. Accounting Information Systems. – Boston: Cengage Learning, 2020.